

Walata i Tichitt Cor i ànima del desert maurità

Walata y Tichitt, corazón y alma del desierto mauritano
Walata et Tichitt, coeur et âme du désert mauritanien

alfons rodríguez

TICHIT, WALATA: MEMÒRIA VIVA DEL DESERT MAURITÀ

La protecció del patrimoni en un programa de cooperació cultural per al desenvolupament

Des del 1988, la Fundació Món-3 ha col·laborat amb diverses organitzacions locals de Mauritània amb l'objectiu de contribuir al desenvolupament econòmic, social i cultural de les seves comunitats. La feina feta s'ha centrat, sobretot, en projectes d'àmbit agrícola, fins al començament dels projectes de recuperació socioeconòmica i cultural a Walata, l'any 2001, i a Tichit, el 2007 –ciutats antigues de Mauritània declarades Patrimoni de la Humanitat per la Unesco el 1996.

Món-3 a Walata

A principis de la dècada dels vuitanta, Cooperación Española va començar un programa de cooperació integral a Walata amb l'objectiu de permetre la recuperació socioeconòmica i cultural de la ciutat. El setembre del 2001, l'Agencia Española de Cooperación Internacional (AECI) va encarregar a Món-3 la gestió del programa, de la qual s'ha continuat encarregant fins a l'acabament, el 2007.

La filosofia d'actuació que va aplicar Món-3 després de fer-se càrrec del projecte es va basar en dos eixos:

- Plantejament d'una estratègia de transferència del projecte als beneficiaris, mitjançant l'establiment d'un procés de diàleg amb ells, per aconseguir una presa de consciència efectiva sobre la pròpia capacitat per gestionar les decisions en relació amb el seu

futur, en concret, sobre les seves estratègies de desenvolupament. Per fer-ho, es va impulsar la creació d'un Comitè Ciutadà com a mecanisme catalitzador de la participació ciutadana en la presa de decisions que afecten tota la comunitat.

- Reorientació de les prioritats en les activitats productives i organització d'una estratègia de promoció econòmica a través de la recuperació i la preservació del ric patrimoni cultural de Walata i de l'enfortiment de la cooperativa que gestiona el perímetre agrícola de la ciutat.

En relació amb tots dos eixos, es va estructurar l'aposta pel desenvolupament d'un turisme cultural sostenible que permetés als habitants de la ciutat diversificar les seves activitats econòmiques i organitzar una nova estratègia de promoció econòmica.

Per fer-ho, es va comptar des del primer moment amb la participació de la població i de l'alcaldia de Walata, així com de la Fondation Nationale pour la Sauvegarde des Villes Anciennes (FNSVA), contrapart mauritana del projecte i institució responsable de la salvaguarda de les ciutats antigues de Mauritània. Es va disposar, també, del suport financer de l'Agencia Española de Cooperación Internacional, l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, l'Ajuntament de Barcelona i l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat.

A partir d'un primer taller participatiu per definir prioritats amb la població local, les autoritats i els finançadors, el programa de treball es va estructurar al voltant de quatre eixos d'intervenció:

- **Suport a la cooperativa agrícola Baraka** mitjançant l'assistència tècnica en aspectes productius i organitzatius i de gestió de béns

i activitats. La cooperativa agrícola és una de les accions de la cooperació internacional que més impacte han tingut a la ciutat en dos nivells: socialment, atès que les beneficiàries són gairebé 55 famílies entre les més necessitades de la ciutat, i pel que fa a l'alimentació, perquè Walata era una ciutat sense tradició hortícola que ha passat a incloure en la seva dieta les fruites i les verdures cultivades al perímetre agrícola.

■ **Millora de les infraestructures urbanes de la ciutat:**

rehabilitació de cases tradicionals habitades, creació d'una xarxa de clavegueram integrada al centre històric, creació d'equipaments d'interès col·lectiu (museu, equipament per a manuscrits, punt d'informació turística) i col·laboració en la millora d'altres ja existents (escola alcorànica, dispensari).

■ **Valorització i recuperació del patrimoni cultural:** s'ha incidit

en la sensibilització de la comunitat local sobre la importància i el valor del patrimoni, no només com a signe d'identitat i d'unió de la comunitat, sinó també com a eina de desenvolupament, a través de la seva valorització per atreure un turisme de caràcter cultural. A l'exterior, s'han realitzat accions dirigides a sensibilitzar el turista en el respecte pels béns patrimonials i naturals que trobarà en una destinació tan particular i única com Walata. Al lloc web de Walata (www.walata.org) s'ha creat un apartat dedicat exclusivament a la sensibilització del viatger.

Per altra banda, les accions patrimonials es poden resumir en:

- La investigació d'algunes col·leccions de manuscrits antics, amb la col·laboració del Dr. Xavier Ballestín Navarro, professor de la Universitat de Barcelona, i d'Ahmed Maouloud Ould Eida, especialista en patrimoni cultural.

- La creació d'un museu local, el Musée de Walata, que pretén ser un centre d'interpretació de la cultura local per donar a conèixer els dos mons que convergeixen a Walata: el món urbà i el nòmada.
- Estudis etnogràfics i de la cultura viva, realitzats pel Dr. Alberto López Bargados, professor de la Universitat de Barcelona.
- Prospeccions arqueològiques a Walata i els seus voltants, així com l'elaboració d'un corpus bibliogràfic d'arqueologia mauritana.
- La promoció de l'artesanía local.

■ **Desenvolupament d'una estratègia turística:** s'ha treballat en la definició d'una estratègia turística basada en la valorització dels recursos culturals i mediambientals, de la ciutat i el seu entorn, vinculada al desenvolupament d'activitats comercials i artesanals locals.

L'estratègia es va desenvolupar paral·lelament en dos àmbits:

A Walata, en l'**àmbit local**, on es va començar amb un treball de sensibilització i reflexió sobre el sector turístic, cosa que va permetre compartir una visió conjunta del que es volia aconseguir, a més a més de detectar els actors locals que directament s'implicarien en les activitats vinculades al turisme. Posteriorment, es va iniciar la feina de rehabilitació al centre històric (carrers i cases) per millorar les condicions de vida dels seus habitants i fer-lo, al mateix temps, atractiu per al visitant. Es va donar suport a la creació i la millora d'albergs locals, es va treballar amb els artesans i es va crear el punt d'informació turística, on queden recollits les informacions generals i els serveis existents a la ciutat

que puguin ser útils per al visitant. S'ha de destacar la realització d'un inventari de recursos culturals i naturals de Walata i els seus voltants, eina bàsica per conèixer les potencialitats turístiques disponibles i també per reflexionar sobre els límits desitjables perquè el turisme resulti una activitat sostenible.

En l'àmbit **exterior**, nacional i internacional, a través d'accions de promoció i difusió de Walata per donar-la a conèixer com a destinació turisticocultural. Entre les diverses accions, citarem:

- La implicació directa de quatre agències de viatges especialitzades en turisme cultural i sostenible que inclouen els circuits de Walata als seus catàlegs propis¹ i de catorze agències més a través d'un majorista especialitzat en Mauritània.
- L'elaboració de materials de promoció com tríptics, pòsters, publicacions de petit format, punts de llibre, edició d'un documental sobre Walata, etc.
- La realització de l'exposició itinerant «Walata, la ciutat de les caravanes».
- La creació i la consolidació d'un lloc web sobre Walata: www.walata.org, www.oualata.org.
- La participació activa en fires, jornades, seminaris, etc., per assegurar la visibilitat de la destinació turística Walata i donar a conèixer les activitats i els objectius del projecte de cooperació.

1. Club Marco Polo (www.clubmarcopolo.com), Cultura Africana y Viajes (www.culturaafricana.com), News Madretierra (www.newsmadretierra.com) i l'ONG Viatgers del Món (www.viatgersdelmon.org).

Món-3 a Tichit

Els antecedents de la intervenció a Tichit són molt diferents als de la de Walata. El projecte va començar a prendre forma després d'un viatge a Tichit, el febrer del 2005, amb la idea de conèixer la ruta que uneix les ciutats de Tichit i Walata i estudiar la possibilitat d'oferir totes dues ciutats com a producte de turisme cultural. Durant l'estada a Tichit, es va poder constatar la riquesa patrimonial i el seu deteriorament, així com la potencialitat turística de la ciutat i els seus voltants. Tichit té un patrimoni que es pot comparar al de Walata des dels punts de vista arquitectònic, històric i cultural, amb l'al·licient de posseir un entorn natural únic, realment espectacular, amb un palmerar, un mar de dunes blanques, una *sebkha* –salina– immensa i un magnífic *dhar* –penya-segat–. Per tot això, Món-3 es va proposar reforçar totes dues ciutats a través d'un projecte de caràcter turisticopatrimonial, integrat en els objectius de la Unesco per a la salvaguarda de les ciutats antigues de Mauritània.

A Tichit s'ha comptat amb la participació de la població i la seva alcaldia i la de la Fondation Nationale pour la Sauvegarde des Villes Anciennes (FNSVA), i el suport financer de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i l'Ajuntament de Barcelona.

Els eixos de treball a Tichit van ser els següents:

- **Recuperació del patrimoni:** es va treballar amb els propietaris dels manuscrits de la ciutat, s'hi va crear un centre d'interpretació –complementari al de Walata– i es va realitzar un inventari de recursos patrimonials.
- **Promoció i difusió del patrimoni cultural de totes dues ciutats:** com a base d'un turisme cultural sostenible, aplicant a Tichit l'experiència obtinguda durant els anys d'intervenció a Walata.

- **Formació dels actors locals en el domini de la recuperació, la preservació i la gestió del patrimoni, així com en gestió turística.**

Conclusió

Si bé Mauritània és un país amb una riquesa patrimonial inqüestionable, el seu patrimoni, particularment l'arqueològic, està en perill. L'espoliació arqueològica és una evidència i una crua realitat que s'ha d'afrontar. Parlem d'un patrimoni únic que està en perill de desaparició –un patrimoni únic que és responsabilitat tant de les autoritats mauritanes i dels mauritans com dels que treballen o viatgen al país–. Per aquest motiu, des de la Fundació Món-3, sempre s'ha defensat el concepte d'un turisme responsable i sostenible ja que, tot i que les conseqüències del desenvolupament turístic, especialment als països del sud, poden haver estat en molts casos perjudicials, un turisme alternatiu autogestionat per la mateixa comunitat pot generar efectes positius.

Els programes de desenvolupament de Tichit i de Walata han optat per un turisme responsable i amb inquietuds culturals, alternatiu al model de desenvolupament d'un turisme vinculat a empreses estrangeres i basat en un exotisme folkloritzant poc respectuós amb els valors culturals locals.

Una expansió turística controlada que respecti el patrimoni cultural i arquitectònic de les ciutats, la seva riquesa artesanal i natural i el caràcter dels seus habitants donarà importants beneficis a les ciutats i a tota la regió de l'est maurità (Tagant i Howd el-Chargi), sense desvirtuar les principals característiques de Tichit i de Walata que tan atractives les fan a tots els que les han conegut en alguna ocasió.

L'escenari desitjable per assegurar la sostenibilitat de les accions empreses passa per garantir que la gestió i el manteniment de les

infraestructures i els serveis turístics quedin en mans dels actors locals, cosa que consolidaria progressivament les seves capacitats en relació amb una nova activitat econòmica a la ciutat.

Des de la perspectiva de Món-3, els projectes portats a terme a Walata i Tichit són una experiència real sobre la manera com, a través de la cooperació internacional, ciutats amb un riquíssim patrimoni cultural poden abordar els reptes de la seva conservació i el seu ús com a factor de desenvolupament de la seva economia.

Esther Gil, Sofia Fonseca i Mohamed Ould Abdi

Equip responsable del programa

Fundació Món-3

TICHITT, WALATA: MEMORIA VIVA DEL DESIERTO MAURITANO

La protección del patrimonio en un programa de cooperación cultural para el desarrollo

Desde 1988, la Fundació Món-3 ha colaborado con diferentes organizaciones locales de Mauritania con el objetivo de contribuir al desarrollo económico, social y cultural de sus comunidades. El trabajo realizado se ha centrado, sobretudo, en proyectos de ámbito agrícola, hasta el inicio de los proyectos de recuperación socioeconómica y cultural en Walata, en el año 2001, y en Tichitt, en 2007, ambas, ciudades antiguas de Mauritania, declaradas Patrimonio de la Humanidad por la UNESCO en 1996.

Món-3 en Walata

A principios de la década de los ochenta, Cooperación Española inició un programa de cooperación integral en Walata con el objetivo de permitir la recuperación tanto socioeconómica como cultural de la ciudad. En setiembre de 2001 la Agencia Española de Cooperación Internacional (AECI) encargó a Món-3 la gestión del programa, de la cual se ha continuado encargando hasta su finalización en 2007.

La filosofía de actuación que implementó Món-3 tras hacerse cargo del proyecto se basó en dos ejes:

TICHITT, WALATA: MÉMOIRE VIVANTE DU DÉSERT MAURITANIEN

La protection du patrimoine dans un programme de coopération culturelle pour le développement

Depuis 1988, la Fondation Món-3 a collaboré avec différentes organisations locales de Mauritanie dans le but de contribuer au développement économique, social et culturel de ses communautés. Le travail réalisé a été essentiellement axé sur des projets relevant du domaine agricole, jusqu'au début des projets de récupération socio-économique et culturelle à Walata, en 2001, et à Tichitt, en 2007, deux villes anciennes de Mauritanie, déclarées Patrimoine de l'Humanité par l'UNESCO en 1996.

Món-3 à Walata

Au début des années 80, Cooperación Española commença un programme de coopération intégrale à Walata, dont l'objectif était de permettre la récupération aussi bien socio-économique que culturelle de la ville. En septembre 2001, l'Agence espagnole de coopération internationale (AECI) a chargé Món-3 de la gestion du programme, que la Fondation a continué à prendre en charge jusqu'à sa finalisation en 2007.

La philosophie d'action appliquée par Món-3 après avoir pris en charge le projet a reposé sur trois axes:

- Planteamiento de una estrategia de transferencia del proyecto a los beneficiarios, mediante el establecimiento de un proceso de diálogo con éstos, para conseguir una toma de conciencia efectiva sobre la propia capacidad para gestionar las decisiones en relación a su futuro, en concreto, sobre sus estrategias de desarrollo. Para ello se impulsó la creación de un Comité Ciudadano, como mecanismo catalizador de la participación ciudadana en la toma de decisiones que afectan a toda la comunidad.
- Reorientación de las prioridades en las actividades productivas y organización de una estrategia de promoción económica a través de la recuperación y preservación del rico patrimonio cultural de Walata y del fortalecimiento de la cooperativa que gestiona el perímetro agrícola de la ciudad.

En relación con ambos ejes se estructuró la apuesta por el desarrollo de un turismo cultural sostenible que permitiera a los habitantes de la ciudad diversificar sus actividades económicas y organizar una nueva estrategia de promoción económica.

Para ello, se contó desde el primer momento con la participación de la población y de la alcaldía de Walata, así como de la Fondation Nationale pour la Sauvegarde des Villes Anciennes (FNSVA), homóloga mauritana del proyecto e institución responsable de la salvaguarda de las ciudades antiguas de Mauritania. Se contó, asimismo, con el apoyo financiero de la Agencia Española de Cooperación Internacional,

- *Mise au point d'une stratégie de transfert du projet aux bénéficiaires, avec l'établissement d'un processus de dialogue avec eux pour arriver à une prise de conscience effective sur leur capacité à gérer les décisions concernant leur avenir, concrètement sur leurs stratégies de développement. C'est pourquoi il a été décidé de créer un comité citoyen, comme un mécanisme catalyseur de la participation des citoyens à la prise de décisions concernant toute la communauté.*
- *Réorientation des priorités dans les activités de production et organisation d'une stratégie de promotion économique à travers la récupération et la préservation du riche patrimoine culturel de Walata et du renforcement de la coopérative qui gère le périmètre agricole de la ville.*

En ce qui concerne ces deux axes, il a fallu structurer le pari pour le développement d'un tourisme culturel durable permettant aux habitants de la ville de diversifier leurs activités économiques et organiser une nouvelle stratégie de promotion économique.

On a bénéficié pour cela dès le premier instant de la participation de la population et de la mairie de Walata, ainsi que de la Fondation Nationale pour la Sauvegarde des Villes Anciennes (FNSVA), contrepartie mauritanienne du projet et institution responsable de la sauvegarde des villes anciennes de Mauritanie. Il faut également mentionner le soutien financier de l'Agence espagnole de coopération internationale, de l'Agence catalane de coopération

la Agencia Catalana de Cooperación al Desarrollo, el Ayuntamiento de Barcelona y el Ayuntamiento de Sant Feliu de Llobregat.

A partir de un primer taller participativo con la población local, las autoridades y los financiadores para definir prioridades, el programa de trabajo se estructuró alrededor de cuatro ejes de intervención:

■ **Apoyo a la Cooperativa agrícola Baraka**, mediante la asistencia técnica en aspectos productivos, organizativos y de gestión de bienes y actividades. La cooperativa agrícola es una de las acciones de la cooperación internacional que mayor impacto ha tenido en la ciudad a dos niveles: a nivel social, dado que los beneficiarios son cerca de 55 familias entre las más necesitadas de la ciudad; y a nivel alimentario, porque Walata era una ciudad sin tradición hortícola que ha pasado a incluir en su dieta las frutas y verduras cultivadas en el perímetro agrícola.

■ **Mejora de las infraestructuras urbanas de la ciudad**: rehabilitación de casas tradicionales habitadas, creación de una red de alcantarillado integrada en el centro histórico, creación de equipamientos de interés colectivo (Museo, Equipamiento para manuscritos, Punto de Información turística) y colaboración en la mejora de otros ya existentes (Escuela coránica, dispensario).

au développement, de la Mairie de Barcelone et de la Mairie de Sant Feliu de Llobregat.

À partir d'un premier atelier participatif, destiné à définir les priorités, avec la population locale, les autorités et les institutions se chargeant du financement, le programme de travail a été structuré autour de quatre axes d'intervention:

■ **Soutien à la coopérative agricole Baraka**, avec une assistance technique sur les aspects concernant la production et l'organisation mais aussi la gestion des biens et des activités. La coopérative agricole est une des actions de la coopération internationale ayant eu le plus d'impact sur la ville à deux niveaux: au niveau social, du fait que les bénéficiaires sont environ 55 familles parmi les plus nécessiteuses de la ville, et au niveau alimentaire, parce que Walata était une ville sans tradition horticole qui a fini par introduire dans son régime alimentaire les fruits et les légumes cultivés sur sa surface agricole.

■ **Amélioration des infrastructures urbaines de la ville**: réhabilitation de maisons traditionnelles habitées, création d'un réseau d'égouts intégré dans le centre historique, création d'équipements d'intérêt collectif (musée, équipement pour manuscrits, point d'information touristique) et collaboration à l'amélioration d'autres déjà existants (école coranique, dispensaire).

■ **Valorización y recuperación del patrimonio cultural:** se ha incidido en la sensibilización de la comunidad local sobre la importancia y el valor del patrimonio, no solamente como signo de identidad y de unión de la comunidad, sino también como herramienta de desarrollo, a través de su valorización para atraer a un turismo de carácter cultural. En el exterior, se han realizado acciones dirigidas a sensibilizar al turista en el respeto por los bienes patrimoniales y naturales con los que se encontrará en un destino tan particular y único como Walata. En la página Web de Walata (www.walata.org) se ha creado un apartado dedicado exclusivamente a la sensibilización del viajero.

Por otra parte las acciones a nivel patrimonial se pueden resumir en:

- La investigación de algunas colecciones de manuscritos antiguos, con la colaboración del Dr. Xavier Ballestin Navarro, profesor de la Universidad de Barcelona y de Ahmed Maouloud Ould Eida, especialista en Patrimonio Cultural.
- La creación de un museo local, «Musée de Walata», que pretende ser un centro de interpretación de la cultura local dando a conocer los dos mundos que convergen en Walata, el mundo urbano y el nómada.
- Estudios etnográficos y de la cultura viva, realizados por el Dr. Alberto López Bargados, profesor de la Universidad de Barcelona.

■ **Évaluation et récupération du patrimoine culturel:** on a fait en sorte de sensibiliser la communauté locale sur l'importance et la valeur du patrimoine, non seulement comme signe d'identité et d'union de la communauté, mais aussi comme outil de développement, en le valorisant pour attirer un tourisme à caractère culturel. À l'extérieur, il convient de signaler les actions destinées à sensibiliser le touriste sur le respect des biens patrimoniaux et naturels comme ceux qu'il découvrira dans une destination comme Walata, si particulière et si unique. Un espace consacré exclusivement à la sensibilisation du voyageur a été créé sur le site web de Walata (www.walata.org).

D'autre part, les actions au niveau patrimonial peuvent être résumées de la manière suivante:

- La recherche de certaines collections de manuscrits anciens, avec la collaboration du Docteur Xavier Ballestin Navarro, professeur à l'Université de Barcelone et d'Achmed Maouloud Ould Eida, spécialiste en patrimoine culturel.
- La création d'un musée local, le «Musée de Walata», qui prétend être un centre d'interprétation de la culture locale destiné à faire connaître les deux mondes qui convergent à Walata, le monde urbain et le monde nomade.
- Des études ethnographiques et de la culture vivante, réalisées par le Docteur Alberto López Bargados, professeur à l'Université de Barcelone.

- Prospecciones arqueológicas en Walata y sus alrededores, así como la elaboración de un Corpus bibliográfico de arqueología mauritana.
- La promoción de la artesanía local.

■ **Desarrollo de una estrategia turística:** se ha trabajado en la definición de una estrategia turística basada en la valorización de los recursos culturales y medioambientales de la ciudad y su entorno, y vinculada al desarrollo de actividades comerciales y artesanales locales.

La estrategia se desarrolló paralelamente en dos ámbitos:

En Walata, **ámbito local**, dónde se comenzó con un trabajo de sensibilización y reflexión sobre el sector turístico, lo que permitió compartir una visión conjunta de lo que se quería conseguir, además de designar a los actores locales que directamente iban a implicarse en las actividades ligadas al turismo. Posteriormente, se inició el trabajo de rehabilitación en el centro histórico (calles y casas) para mejorar las condiciones de vida de sus habitantes y hacerlo al mismo tiempo atractivo para el visitante. Se apoyó la creación y mejora de albergues locales, se trabajó con los artesanos y se creó el punto de información turística, donde quedan recogidas informaciones generales y los servicios existentes en la ciudad que pueden ser de utilidad al visitante. Cabe destacar la realización de un inventario de recursos culturales y naturales de Walata y alrededores, herramienta básica para

- *Des fouilles archéologiques à Walata et ses environs, ainsi que l'élaboration d'un corpus bibliographique d'archéologie mauritanienne.*
- *La promotion de l'artisanat local.*

■ **Développement d'une stratégie touristique:** *il a fallu travailler à la définition d'une stratégie touristique basée sur l'évaluation des ressources culturelles et environnementales, de la ville et de ses environs, et liée au développement d'activités commerciales et artisanales locales.*

La stratégie a été développée parallèlement dans deux domaines:

*À Walata, dans le **domaine local**, où l'on a commencé avec un travail de sensibilisation et de réflexion sur le secteur touristique, ce qui a permis de partager une vision commune de ce que l'on voulait obtenir, tout en détectant les acteurs locaux qui allaient directement s'impliquer dans les activités liées au tourisme. Postérieurement, commença le travail de réhabilitation dans le centre historique (rues et maisons) pour améliorer les conditions de vie de ses habitants et le rendre en même temps attrayant pour le visiteur.*

Il convient de signaler en ce sens le soutien à la création et à l'amélioration des hébergements locaux, le travail avec les artisans et la création du point d'information touristique, où sont réunies les informations générales et les services existants dans la ville qui peuvent être utiles au visiteur.

Il faut aussi noter la réalisation d'un inventaire de

conocer las potencialidades turísticas disponibles y también para reflexionar sobre los límites deseables para que el turismo resulte una actividad sostenible.

En el **ámbito exterior**, nacional e internacional, a través de acciones de promoción y difusión de Walata para darla a conocer como destino turístico-cultural. Entre las diversas acciones citaremos:

- La implicación directa de cuatro agencias de viajes especializadas en turismo cultural y sostenible que incluyen los circuitos de Walata en sus catálogos propios,¹ y de catorce agencias más a través de un mayorista especializado en Mauritania.
- La elaboración de materiales de promoción como trípticos, pósteres, publicaciones de pequeño formato, puntos de libro, edición de un documental sobre Walata, etc.
- La realización de la Exposición itinerante 'Walata, la ciudad de las caravanas».
- La creación y consolidación de una página Web sobre Walata: www.walata.org, www.oualata.org.
- La participación activa en ferias, jornadas, seminarios, etc., para asegurar la visibilidad del destino turístico Walata y dar a conocer las actividades y objetivos del proyecto de cooperación.

1.Club Marco Polo (www.clubmarcopolo.com), Cultura Africana y Viajes (www.culturaafricana.com), News Madretierra (www.newsmadretierra.com), y la ONG Viatgers del Món (www.viatgersdelmon.org).

ressources humaines et naturelles de Walata et de ses environs, outil de base pour connaître les potentialités touristiques disponibles et aussi pour réfléchir sur les limites désirables pour que le tourisme soit une activité durable.

*Dans le **domaine extérieur**, national et international, au moyen d'actions de promotion et de diffusion de Walata pour faire connaître cette ville comme destination touristique et culturelle. Parmi les différentes actions, nous citerons:*

- *L'implication directe de quatre agences de voyages spécialisées dans le tourisme culturel et durable, qui ont les circuits de Walata dans leurs catalogues et de quatorze agences par le biais d'un grossiste spécialisé dans la Mauritanie.*
- *L'élaboration de matériel de promotion comme des triptyques, des posters, des publications de petit format, des marque-pages, l'édition d'un documentaire sur Walata, etc.*
- *La réalisation de l'exposition itinérante 'Walata, la ville des caravanes».*
- *La création et la consolidation d'un site web sur Walata: www.walata.org, www.oualata.org.*
- *La participation active à des salons, des journées, des séminaires, etc. pour assurer la visibilité de la destination touristique Walata et faire connaître les activités et les objectifs du projet de coopération.*

1.Club Marco Polo (www.clubmarcopolo.com), Culture africaine et voyages (www.culturaafricana.com), News Madretierra (www.newsmadretierra.com), et la ONG Viatgers del Món (www.viatgersdelmon.org).

Món-3 en Tichitt

Los antecedentes de la intervención en Tichitt son muy distintos a los de Walata. El proyecto empezó a tomar forma después de un viaje a Tichitt, en febrero del 2005, con el objeto de conocer la ruta que une las ciudades de Tichitt-Walata y estudiar la posibilidad de ofertar las dos ciudades como un producto de turismo cultural. Durante la estancia en Tichitt, se pudo constatar la riqueza patrimonial y su deterioro, así como la potencialidad turística de la ciudad y sus alrededores. Tichitt posee un patrimonio que se puede comparar al de Walata, a nivel arquitectónico, histórico y cultural, con el aliciente de contar con un entorno natural único, realmente espectacular, con su palmeral, su mar de dunas blancas, su inmensa *sebkha* –salina– y el magnífico *Dhar* –acantilado–. Por todo eso, Món-3 se propuso reforzar las dos ciudades a través de un proyecto de carácter turístico-patrimonial, integrado en los objetivos de la UNESCO para la salvaguarda de las ciudades antiguas de Mauritania.

En Tichitt se ha contado con la participación de la población y de su alcaldía, como de la Fondation Nationale pour la Sauvegarde des Villes Anciennes (FNSVA), y el apoyo financiero de la Agencia Catalana de Cooperación al Desarrollo y el Ayuntamiento de Barcelona.

Los ejes de trabajo en Tichitt fueron los siguientes:

- **Recuperación del patrimonio:** se trabajó con los propietarios de los manuscritos de la ciudad,

Món-3 à Tichitt

Les antécédents de l'intervention à Tichitt sont très différents de ceux de Walata. Le projet a commencé à prendre forme après un voyage à Tichitt, en février 2005, dans le but de découvrir la route qui relie les villes de Tichitt et de Walata et d'étudier la possibilité d'offrir les deux villes comme produit de tourisme culturel. Pendant le séjour à Tichitt, on a pu constater la richesse patrimoniale et sa détérioration, ainsi que la potentialité touristique de la ville et de ses environs. Tichitt possède un patrimoine qui peut être comparé à celui de Walata, au niveau architectural, historique et culturel, avec l'attrait d'un environnement naturel unique, vraiment spectaculaire, avec sa palmeraie, sa mer de dunes blanches, son immense sebkha –marais salant– et la magnifique Dhar –falaise–. C'est pourquoi Món-3 s'est proposé de renforcer les deux villes à partir d'un projet à caractère touristique et patrimonial, intégré dans les objectifs de l'UNESCO pour la sauvegarde des villes anciennes de Mauritanie.

À Tichitt, on a pu bénéficier de la participation de la population et de sa mairie, ainsi que de celle de la Fondation Nationale pour la Sauvegarde des Villes Anciennes (FNSVA), et du soutien financier de l'Agence catalane de coopération au développement et de la Mairie de Barcelone.

Les axes de travail à Tichitt ont été les suivants:

- **Récupération du patrimoine:** on a travaillé avec les propriétaires des manuscrits de la ville. Il faut

se creó un Centro de Interpretación en Tichitt, complementario al de Walata, y se realizó un inventario de recursos patrimoniales.

- **Promoción y difusión del patrimonio cultural de las dos ciudades:** como base de un turismo cultural sostenible, aplicando en Tichitt, la experiencia obtenida a lo largo de los años de intervención en Walata.

- **Formación** de los actores locales en el dominio de la recuperación, preservación y gestión del Patrimonio, así como en gestión turística.

Conclusión

Si bien Mauritania es un país con una riqueza patrimonial incuestionable, su patrimonio, en particular el arqueológico, se encuentra en peligro. El expolio arqueológico es una evidencia y una cruda realidad que hay que afrontar. Hablamos de un patrimonio único que está en riesgo de desaparición. Un patrimonio singular, que es responsabilidad tanto de las autoridades mauritanas y de los mauritanos, como de todos aquellos que trabajan en el país o viajan a él. Por ese motivo, desde la Fundació Món-3, se ha defendido siempre el concepto de un Turismo Responsable y Sostenible, ya que aunque las consecuencias del desarrollo turístico, en especial en los países del Sur, pueden haber sido en muchos casos perjudiciales, un

noter la création d'un Centre d'interprétation à Tichitt, complémentaire de celui de Walata, ainsi que la réalisation d'un inventaire de ressources patrimoniales.

- ***Promotion et diffusion du patrimoine culturel des deux villes:*** comme base d'un tourisme culturel durable, en appliquant à Tichitt l'expérience acquise au fil des années d'intervention à Walata.

- ***Formation*** des acteurs locaux dans le domaine de la récupération, de la préservation et de la gestion du Patrimoine, ainsi que dans celui de la gestion touristique.

Conclusion

Même si la Mauritanie est un pays doté d'une richesse patrimoniale incontestable, son patrimoine, en particulier l'archéologique, est en danger. La spoliation archéologique est une évidence et une réalité indéniable à laquelle il convient de faire face. Nous parlons d'un patrimoine unique qui est en danger de disparition. Un patrimoine unique, qui est la responsabilité aussi bien des autorités mauritaniennes et des Mauritaniens que de tous ceux qui travaillent ou voyagent dans le pays. C'est la raison pour laquelle la Fondation Món-3 a toujours défendu le concept d'un tourisme responsable et durable, car bien que les conséquences du développement touristique, en particulier dans les pays du sud, aient pu avoir été très souvent

turismo alternativo autogestionado por la propia comunidad puede generar efectos positivos.

Los programas de desarrollo de Tichitt y de Walata han optado por un turismo responsable y con inquietudes culturales, alternativo al modelo de desarrollo de un turismo vinculado a empresas extranjeras y basado en el exotismo folklorizante poco respetuoso con los valores culturales locales.

Una expansión turística controlada que respete el patrimonio cultural y arquitectónico de las ciudades, su riqueza artesanal y natural y el carácter de sus habitantes darán importantes beneficios a las ciudades y a toda la región del este mauritano (Tagant y Howd el-Chargi) sin desvirtuar las principales características de Tichitt y de Walata, que tan atractivas las hacen para todos los que las han conocido en alguna ocasión.

El escenario deseable para asegurar la sostenibilidad de las acciones emprendidas pasa por garantizar que la gestión y el mantenimiento de las infraestructuras y servicios turísticos queden en manos de los actores locales, consolidándose progresivamente sus capacidades en relación a una nueva actividad económica en la ciudad.

Desde la perspectiva de Món-3, los proyectos llevados a cabo en Walata y Tichitt resultan una experiencia real de cómo, a través de la cooperación internacional, ciudades con un riquísimo patrimonio

préjudiciables, un tourisme alternatif autogéré par la communauté elle-même peut produire des effets positifs.

Les programmes de développement de Tichitt et de Walata ont opté pour un tourisme responsable et avec des inquiétudes culturelles, alternatif au modèle de développement d'un tourisme lié à des entreprises étrangères et basé sur l'exotisme folklorisant peu respectueux des valeurs culturelles locales.

Une expansion touristique contrôlée qui respecte le patrimoine culturel et architectural des villes, leur richesse artisanale et naturelle et le caractère de leurs habitants donneront d'importants bénéfices aux villes et à toute la région de l'est mauritanien (Tagant et Howd el-Chargi) sans dénaturer les principales caractéristiques de Tichitt et de Walata, qui les rendent si attractives pour tous ceux qui ont eu l'occasion de les connaître.

Le scénario souhaité pour assurer la durabilité des actions entreprises passe par le fait de garantir que la gestion et l'entretien des infrastructures et des services touristiques restent dans les mains des acteurs locaux, en consolidant progressivement leurs capacités concernant une nouvelle activité économique dans la ville.

Pour Món-3, les projets menés à bien à Walata et Tichitt s'avèrent être une expérience réelle de la façon dont des villes ayant un patrimoine culturel très riche peuvent, à travers la coopération internationale,

cultural pueden abordar los retos de su conservación y su uso como factor de desarrollo de su economía.

Esther Gil, Sofia Fonseca y Mohamed Ould Abdi
Equipo responsable del programa
Fundació Món-3

relever les défis de leur conservation et de leur utilisation comme facteur de développement de leur économie.

Esther Gil, Sofia Fonseca et Mohamed Ould Abdi
Équipe responsable du programme
Fondation Món-3

AGRAÏMENTS

Resultarà difícil anomenar, una per una, totes les persones que vaig conèixer a Mauritània i que em van fer més fàcil l'estada i la feina al país. Però, amb tota la sinceritat, penso que són mereixedors d'un agraïment especial Baba uld Baty, Harouna Sow i Mohamed Abdi, per l'ajuda i l'amistat. A les imprescindibles Esther Gil i Sofia Fonseca de Oliveira, per la dedicació i l'esforç perquè tot sortís com tocava. A Dolors Danés i Xavier López, per confiar en el projecte d'aquest llibre, i a tot l'equip de Món-3, per la col·laboració.

A més a més, la meva gratitud a tots els habitants –els hagi conegut o no– de Walata i Tichit, per permetre'm que fotografiés els seus carrers, casa seva, les cares, la seva sorra i els seus vents.

Vull agrair, al mateix temps, a Jordi Sala, amic i fotògraf, el suport que sempre m'ha ofert de llarg a llarg de la meva carrera i els seus consells en l'elaboració d'aquest llibre. Que creguin en tu et fa més fort.

I a Yolanda i al meu fill David. Ells saben que les grans distàncies no volen dir ser lluny. Al contrari.

Alfons Rodríguez

AGRADECIMIENTOS

Va a resultar difícil nombrar, una a una, a todas las personas que conocí en Mauritania y que me hicieron más fácil la estancia y el trabajo en el país. Pero con toda sinceridad creo que son merecedores de un especial agradecimiento, Baba uld Baty, Harouna Sow y Mohamed Abdi por su ayuda y por su amistad. A las imprescindibles Esther Gil y a Sofia Fonseca de Oliveira, por su dedicación y esfuerzo en que todo saliera como debía. A Dolors Danés y Xavier López por confiar en el proyecto de este libro y a todo el equipo de Món-3 por su colaboración.

Además, mi gratitud a todos los habitantes, los haya conocido o no, de Walata y Tichitt, por permitir que fotografiara sus calles, sus casas, sus caras, sus arenas y sus vientos.

Agradecer, al mismo tiempo, a Jordi Sala, amigo y fotógrafo, el apoyo que siempre me ha ofrecido a lo largo y ancho de mi carrera y sus consejos en la elaboración de este libro. Que crean en ti, te hace más fuerte.

Y a Yolanda y mi hijo David. Ellos saben que las grandes distancias no significan estar lejos. Al contrario.

Alfons Rodríguez

REMERCIEMENTS

Il serait très difficile de citer, une par une, toutes les personnes que j'ai connues en Mauritanie et qui m'ont facilité le séjour et le travail dans le pays. Mais en toute sincérité, je pense que Baba uld Baty, Harouna Sow et Mohamed Abdi méritent d'être particulièrement remerciés pour leur aide et leur amitié. Aux indispensables Esther Gil et Sofia Fonseca de Oliveira, pour leur dévouement et leurs efforts pour que tout fonctionne comme il se doit. À Dolors Danés et Xavier López, pour accorder leur confiance au projet de ce livre et à toute l'équipe de Mòn-3 pour leur collaboration.

Je voudrais en outre remercier tous les habitants, que j'aie connus ou non, de Walata et Tichitt, de m'avoir permis de photographier leurs rues, leurs maisons, leurs visages, leurs sables et leurs vents.

Tous mes remerciements également à Jordi Sala, ami et photographe, pour le soutien qu'il m'a toujours accordé durant toute ma carrière et pour ses conseils dans l'élaboration de cet ouvrage. Quand on croit en toi, tu te sens plus fort.

Merci aussi à Yolanda et à mon fils David. Ils savent que les grandes distances ne signifient pas être loin. Bien au contraire.

Alfons Rodríguez

